

Annwyl Ms de-Courcey a Ms MacFarlane,

Cynllun Datblygu Lleol Newydd (CDLIN) Sir Fynwy – Gwybodaeth Bellach

Mae'r llythyr hwn yn nodi ymateb y Cyngor i'r materion a godwyd gan yr arolygwyr yn eu llythyr o 17^{eg} Mehefin 2026.

Mater 1:

Gofynnwn i'r Cyngor nodi, lle bo hynny'n bosibl, y mesurau eraill y dibynnir arnynt ar hyd oes y CDLI i osgoi dirywiad a chyflawni adfer yr ACAu, ac a ellir ystyried y rhain yn 'ddiogel' yn unol â gofynion paragraff 6.6.33 o'r Datganiad Polisi Cynllunio Dros Dro. Dylid nodi'n glir rhyngddibyniaeth rhwng cyflawni'r mesurau hyn a datblygiad yn y CDLI, a fydd yn galluogi datblygiad newydd i ddigwydd lle cyflawnir cerrig milltir cyflawni (yn unol â pharagraff 6.6.34). Pan fo mesurau'n cael eu nodi, dylid ystyried cyfleoedd ar gyfer lliniaru integredig, gan gynnwys drwy gyfraniadau datblygwyr, sy'n cynyddu graddfa, maint neu gwmpas mesurau adfer, neu'n cyflymu'r gwaith o gyflawni mesurau o'r fath (yn unol â pharagraff 6.6.35).

Ymateb y Cyngor:

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod cyflawni'r datblygiad a gynigir o fewn y dalgylchoedd ACA yr effeithir arnynt yn rhyng-ddibynnol ag ystod o fesurau lleihau ac adfer maetholion sy'n cael eu symud ymlaen gan ystod o awdurdodau a rhanddeiliaid cymwys. Yn ogystal â'r capasiti a nodwyd drwy Adolygiad o Drwyddedau CNC, mae amryw o fesurau eraill, gan gynnwys camau gweithredu a gyflawnir drwy'r Byrddau Rheoli Maetholion a chynlluniau dalgylch cysylltiedig, mentrau rheoli tir ac arfer gorau amaethyddol, a rhaglenni ehangach Llywodraeth Cymru, CNC a arweinir gan bartneriaid, yn cael eu symud ymlaen gyda'r diben cyffredin o leihau mewnbynnau maetholion a gwella cyflwr afonydd. Mae'r Cyngor wedi gweithio, a bydd yn parhau i weithio, ar y cyd â phartneriaid cyflenwi gan gynnwys Dŵr Cymru, CNC, Byrddau Rheoli Maetholion, partneriaethau dalgylch a datblygwyr i gefnogi a galluogi cyfleoedd lliniaru integredig diogel i fynd i'r afael yn effeithiol â maetholion mewn dalgylchoedd ACA yr effeithir arnynt trwy gydol cyfnod y Cynllun a thu hwnt.

Er bod llawer o'r mesurau hyn y tu allan i reolaeth uniongyrchol y Cyngor, maent yn cael eu datblygu drwy fframweithiau rheoleiddio a llywodraethu sefydledig ac felly maent yn cael eu hystyried yn ddigon diogel i'w hystyried o fewn y dull strategol esblygol a argymhellir gan Lywodraeth Cymru ac a adlewyrchir yn sylfaen dystiolaeth y Cynllun, gan gynnwys y Cynllun Gweithredu Lliniaru Maetholion. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod cyflawni datblygiad o fewn dalgylchoedd SAC yn dibynnu ar argaeledd y trin a chapasiti dŵr gwastraff angenrheidiol, a chyflawni mesurau lliniaru eraill, lle bo angen. Fel y cyfryw, dim ond lle y gellir dangos bod y capasiti perthnasol a'r mesurau lliniaru angenrheidiol ar waith, ni all datblygiad fynd rhagddo, gan sicrhau nad oes unrhyw effaith andwyol ar uniondeb y SACau.

Mae ystod o fesurau adfer integredig sy'n berthnasol i Ardal Gadwraeth Arbennig Afon Wysg wedi'u nodi yn y Nodyn Briffio atodedig - ACA Afon Wysg: Mesurau Adfer, Rhaglenni Cyflawni a Goblygiadau i Lywodraeth Cymru a'r CDLIN (Atodiad 1). Mae'r Nodyn Briffio yn nodi mecanweithiau cyflawni, amserlenni, monitro

Hysbysiad Preifatrwydd Polisi cynllunio: <https://www.monmouthshire.gov.uk/cy/eich-preifatrwydd/preifatrwydd-eich-cyngor/>

Mae'r Cyngor yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg neu'r ddau, a bydd yn ymateb i chi yn ôl eich dewis. Ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

trefniadau a'u perthynas â gwella amgylcheddol a chamau'r CDLIN, ac yn tynnu ynghyd raglenni presennol, a ariennir ac sy'n dod i'r amlwg sy'n cael eu cyflwyno neu eu datblygu gan Gyngor Sir Fynwy a phartneriaid. Mae'r rhain yn cael eu cyflwyno fel pecyn cydgysylltiedig o gamau gweithredu sy'n cefnogi lleihau maetholion, adfer SAC, rheoli tir cynaliadwy, gwytnwch hinsawdd, adfer natur, lleihau perygl llifogydd a chymunedau gwydn. Mae'r biblinell gyflenwi a nodir yn y ddogfen yn dangos bod gweithgarwch adfer yn dechrau cyn cyflawni twf CDLIN sylweddol, yn parhau trwy rannau cynnar a chanol cyfnod y Cynllun, ac yn ymestyn y tu hwnt iddo. Felly, nid yw camau adfer yn cael eu gohirio tan ar ôl i dwf ddigwydd, ond maent wedi'u hintegreiddio o fewn rhaglen hirdymor o adferiad dalgylch gyda cherrig milltir, mecanweithiau buddsoddi ac ymrwymïadau partneriaeth clir. Mae'r Nodyn Briffio hwn yn dystiolaeth o'r mesurau adfer naturiol parhaus y mae'r Cyngor a'i bartneriaid cyflenwi yn eu cyflawni. Mae rhai o'r mesurau hyn eisoes wedi cychwyn ac, ar y cyd â Chynlluniau Adfer Maetholion Dalgylch CNC sy'n dod i'r amlwg, maen nhw'n tystio i ddull integredig ledled y dalgylch o adfer iechyd yr afon yn Sir Fynwy.

Mae'r Cyngor hefyd yn cydnabod rôl bosibl mesurau lliniaru integredig wrth gefnogi amcanion adfer SAC. Bydd cyfleoedd i sicrhau lliniaru a ariennir gan ddatblygwyr, lle bo hynny'n briodol ac yn angenrheidiol, yn cael eu hystyried drwy'r broses rheoli datblygu, gan gynnwys mesurau sy'n cynyddu'r raddfa neu'n cyflymu'r gwaith o gyflawni mesurau lleihau ac adfer maetholion. Mae'r dull hwn yn cael ei adlewyrchu ym Mholisi NR3 (fel y'i diweddarwyd) ac mae'n gyson â pharagraffau 6.6.34 a 6.6.35 o'r Datganiad Polisi Cynllunio Dros Dro ac mae'n sicrhau bod datblygiad yn parhau i fod yn cyd-fynd â chyflawni canlyniadau amgylcheddol drwy gydol oes y Cynllun.

Ar y cam hwn yn y broses CDLIN, mae'r Cyngor o'r farn y gellir ystyried y mesurau a amlinellir uchod yn 'ddiogel' yn unol â gofynion paragraff 6.6.33 o'r Datganiad Polisi Cynllunio Dros Dro. Mae hyn yn adlewyrchu Datganiad Sefyllfa Llywodraeth Cymru ar Faetholion a gyflwynwyd i Archwiliad CDLIN y Cyngor, sy'n atgyfnerthu'r angen am ddull hyblyg ac addasadwy o fynd i'r afael â maetholion drwy'r broses cynllun datblygu yng Nghymru. Mae'n egluro y dylai CDLI mewn ACAu, lle mae effaith wedi'i nodi ar faetholion, ganolbwyntio ar ddull integredig o liniaru, dystiolaeth bod mesurau'n gyraeddadwy yn ymarferol (gan nodi y bydd rhywfaint o ansicrwydd ynghylch costau, technolegau a mesurau manwl yng nghyfnod paratoi'r cynllun), nodi mecanweithiau monitro ac adolygu a dull rhybudd polisi, gyda niwtraliaeth maetholion fel mesur wrth gefn lle bo angen. Mae'r dull hwn yn cael ei adlewyrchu yn fframwaith polisi'r Cynllun (fel y'i diweddarwyd) a'r sylfaen dystiolaeth ategol.

Mater 2: *Dylai'r Cyngor hefyd ystyried, a darparu ymateb arnynt, rôl Cynlluniau Lleihau Maetholion Dalgylch, fel y cyfeirir atynt yn 'Datganiad Sefyllfa – Maetholion' Llywodraeth Cymru [ED21], ac a yw'r rhain yn cynrychioli mesurau digon 'diogel' o ystyried eu natur sy'n dod i'r amlwg.*

Ymateb y Cyngor:

Mae'r Cyngor wedi ystyried rôl Cynlluniau Adfer Maetholion Dalgylch (CAMD) fel y cyfeirir ato yn Natganiad Sefyllfa Llywodraeth Cymru - Maetholion (ED21) a llythyr CNC at PCAC (1^{af} Gorffennaf 2026), gan gynnwys Nodyn Cryno'r Cynllun Adfer Maetholion Dalgylch. Cydnabyddir bod y broses CAMD yn parhau i fod ar gam cynnar o ddatblygiad ac nad oes unrhyw amserlenni wedi'u cadarnhau ar hyn o bryd ar gyfer paratoi CAMDau ar gyfer dalgylchoedd Afon Gwy ac Afon Wysg.

Yng ngoleuni eu statws sy'n dod i'r amlwg, ystyrir nad yw'n briodol dibynnu ar baratoi neu gyflwyno CAMDau yn y dyfodol fel mesur lliniaru annibynnol sy'n sail i'r CDLIN neu ei Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd. Yn hytrach, ystyrir CAMDau fel elfen bosibl yn y dyfodol o'r dull

integredig ehangach sy'n cael ei ddatblygu gan Lywodraeth Cymru, CNC a phartneriaid eraill er mwyn sicrhau lleihau maetholion yn y tymor hir ac adferiad ACA.

Mae'r Cyngor o'r farn mai'r mesurau sydd â'r sicrwydd mwyaf ar hyn o bryd yw'r rhai sydd eisoes yn cael eu gweithredu drwy fecanweithiau rheoleiddio a llywodraethu sefydledig, gan gynnwys Adolygiad CNC o Drwyddedau, gwelliannau trin dŵr gwastraff a mentrau rheoli maetholion ehangach sy'n cael eu symud ymlaen drwy Fyrddau Rheoli Maetholion a sefydliadau partner. Mae'r mesurau hyn yn sail i asesiad y Cyngor o allu rheoli maetholion dros gyfnod y Cynllun.

Pe bai CNC yn paratoi CAMDau ar gyfer Afon Gwy a/neu Afon Wysg yn ystod oes y CDLIN, gallent ddarparu fframwaith pwysig ar gyfer cydlynu camau adfer ychwanegol a nodi cyfleoedd ar gyfer lliniaru integredig, gan gynnwys cyfraniadau datblygwyr lle bo hynny'n briodol. Mae gan CAMDau'r potensial i gefnogi cynigion datblygu cynaliadwy trwy gyfrannu at adfer dalgylch a gwella iechyd afonydd, gyda disgwyl i'w rôl gryfhau trefniadau cyflenwi yn y CDLIN. Ni ddylid dibynnu ar CAMDau ar wahân i dystiolaeth o gydymffurfio â pharagraff 6.6.33 o'r Datganiad Polisi Cynllunio Dros Dro. Yn hytrach, dylid ystyried eu cyfraniad yn y dyfodol yn atodol i'r mesurau a nodwyd eisoes uchod ac yn sylfaen dystiolaeth y Cynllun, sy'n nodi dull integredig o adfer afonydd ar draws y dalgylchoedd.

Mater 3:*Cyngor i ystyried yr angen am eiriad wedi'i ddiwygio ymhellach ar gyfer Polisi NR3 a'i destun ategol i ymgorffori dull 'rhybudd polisi'. Os cynigir newidiadau pellach, dylid adlewyrchu'r rhain mewn ARhC wedi'i ddiweddarau, y dylid ymgynghori â CNC, ac amserlen y newidiadau arfaethedig i'r CDLI. Dylai'r Cyngor hefyd ystyried a oes angen diweddariadau canlyniadol i'r cynllun gweithredu lliniaru (gan nodi gofynion paragraff 30 o 'Nodyn Eglurhad ar gymhwyso'r Profion Cadernid i CDLIau lle gall maetholion ychwanegol effeithio ar ACA' Llywodraeth Cymru (Mawrth 2026)), y Cynllun Cyflawni Seilwaith a'r sylfaen dystiolaeth hyfywedd.*

Ymateb y Cyngor:

Er mwyn cydnabod bod sawl llwybr y gall datblygiad fod yn bosibl mewn dalgylchoedd ACA yr effeithir arnynt, mae Polisi NR3 wedi'i ddiweddarau i sicrhau dull integredig o reoli, adfer a lliniaru gan ystyried y canllawiau cenedlaethol diweddaraf gan LIC a CNC. Mae'r polisi a'r testun diwygiedig wedi'u nodi yn Atodiad 2.

Wrth i newidiadau pellach gael eu cynnig i Polisi NR3 a'i destun ategol, mae Atodlen y Newidiadau Arfaethedig CDLIN Adneuo wedi'i diweddarau yn unol â hynny ac mae wedi'i hatodi yn Atodiad 3. Cynigir newidiadau canlyniadol i'r Cynllun Cyflawni Seilwaith hefyd ac maent wedi'u nodi yn Atodlen y Newidiadau Arfaethedig i'r CDLIN.

Bydd y newidiadau hyn yn cael eu hadlewyrchu mewn ARhC diwygiedig sy'n cael ei baratoi ar hyn o bryd i adlewyrchu'r fframwaith polisi wedi'i ddiweddarau uchod ac i fynd i'r afael â sylwadau a dderbyniwyd gan CNC ar y diweddariad ARhC blaenorol. Bydd y Cyngor yn cyflwyno'r ARhC diwygiedig i'r Arolygwyr cyn gynted ag y cyfle ac yn ymgynghori â CNC ar y diweddariad yn unol â hynny. Byddai'r Cyngor yn fodlon cytuno ar amserlenni cyflwyno priodol ar gyfer y gwaith hwn gyda'r Arolygwyr. Bydd y Cyngor hefyd yn archwilio diweddarau'r Datganiad o Dir Cyffredin rhwng Cyngor Sir Fynwy a CNC yn unol â hynny. Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor o'r farn ei bod yn angenrheidiol diweddarau'r Cynllun Gweithredu Lliniaru Maetholion a'r sylfaen dystiolaeth hyfywedd.

Rhowch wybod i ni os oes gennych unrhyw gwestiynau pellach ar yr uchod.

Yn gywir,

Andrew Jones
Pennaeth Cynllunio/Head of Planning

ATODIAD 1

Nodyn Briffio

ACA Afon Wysg: Mesurau Adfer, Rhaglenni Cyflawni a Goblygiadau i Lywodraeth Cymru a chamau'r CDLIN

Diben

Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r mesurau adfer sy'n berthnasol i Ardal Gadwraeth Arbennig Afon Wysg, gan gynnwys mecanweithiau cyflawni, amserlenni, trefniadau monitro a'u perthynas â gwella amgylcheddol a chamau'r CDLIN.

Mae'n tynnu ynghyd raglenni presennol, a ariennir ac sy'n dod i'r amlwg sy'n cael eu cyflwyno neu eu datblygu gan Gyngor Sir Fynwy a phartneriaid. Mae'r rhain yn cael eu cyflwyno fel pecyn cydgyssylltiedig o weithredu sy'n cefnogi lleihau maetholion, adfer SAC, rheoli tir cynaliadwy, gwytnwch hinsawdd, adfer natur, lleihau perygl llifogydd a chymunedau gwydn.

1. Cyd-destun dalgylch strategol

Darperir y prif fframwaith strategol ar gyfer adfer dalgylch gan Bartneriaeth Dalgylch Afon Wysg, menter a gefnogir gan Lywodraeth Cymru a gynhelir gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Mae'r Bartneriaeth yn dwyn ynghyd gyrff statudol, awdurdodau lleol, sefydliadau amgylcheddol, buddiannau ffermio a chynrychiolwyr cymunedol o amgylch nod cyffredin o adfer iechyd a gwytnwch ecolegol Afon Wysg a'i dalgylch. Mae ei aelodaeth yn cynnwys Cyngor Sir Fynwy, Cyngor Sir Powys, Cyfoeth Naturiol Cymru, Dŵr Cymru, Sefydliad Afonydd Gwy ac Wysg, Ymddiriedolaeth Natur Gwent, Achub yr Afon Wysg a Grŵp Dŵr y Bannau (Partneriaeth Dalgylch yr Wysg, d.d.).

Mae'r Bartneriaeth wedi cyhoeddi'r *Cynllun Rheoli Maetholion Afon Wysg*, dyddiedig Ebrill 2025. Mae hyn yn darparu'r fframwaith ar lefel dalgylch ar gyfer mynd i'r afael â phwysau maetholion, ansawdd dŵr, perygl llifogydd, ffermio cynaliadwy, adfer natur a chymunedau gwydn. Mae'n nodi ystod o bwysau ar yr afon, gan gynnwys amaethyddiaeth, asedau Dŵr Cymru, systemau carthffosiaeth preifat, biosolidau, angen tai, newid yn yr hinsawdd a chysiau dŵr wedi'u haddasu (Partneriaeth Dalgylch yr Wysg, 2025).

Mae'r Bartneriaeth yn darparu'r fframwaith llywodraethu a thystiolaeth y gellir cydlynu prosiectau unigol i mewn i raglen adfer dalgylch ehangach. Mae ei Hwb Gwybodaeth yn cefnogi hyn trwy nodi pwysau a rhwystrau, meintioli effaith gweithredoedd, a datblygu metrigau i fonitro cynnydd.

2. Canlyniadau arfaethedig ar gyfer dalgylch Afon Wysg

Mae gweledigaeth gyhoeddedig Partneriaeth Dalgylch yr Wysg yn hirdymor. Erbyn 2043, y nod yw afon sydd â bywyd gwyllt ffyniannus, wedi'i chysgodi gan goed, wedi'i ffinio â mosaig amrywiol o gynefinoedd, ac wedi'i chefnogi gan arferion adfywiol sy'n cynhyrchu bwyd, rheoli llif dŵr, storio a rheoli carbon, a chefnogi economi leol gynaliadwy.

Mae Partneriaeth Dalgylch yr Wysg wedi nodi'r canlyniadau hirdymor canlynol ar gyfer yr afon a'r dalgylch ehangach:

- gwella ansawdd dŵr trwy leihau ffosfforws a llygryddion eraill sy'n effeithio ar iechyd afonydd;
- gwell rheolaeth o faint o ddŵr, gan gynnwys effeithiau newid yn yr hinsawdd a phwysau tynnu dŵr;
- gwell cyfanrwydd ecolegol, gan gynnwys bioamrywiaeth, ansawdd cynefinoedd a chael gwared ar rywogaethau anfrodorol goresgynol;
- addasu a lliniaru o ran yr hinsawdd;
- datblygiad sy'n niwtral o ran dŵr a maetholion neu net positif;
- yr amcan hirdymor bod y nodweddion y mae'r Afon Wysg wedi'i ddynodi'n ACA ar eu cyfer mewn cyflwr ffafriol a bod lefelau maetholion o fewn terfynau diogel.

3. Rhaglenni Adfer a Mekanweithiau Cyflawni

3.1 Ffermio Bro – Ffermio ar raddfa tirwedd mewn tirweddau dynodedig

Lansiwyd Ffermio Bro gan Lywodraeth Cymru ar 1 Ebrill 2025 fel rhaglen ffermio gydweithredol sy'n gweithredu ar draws Tirweddau Dynodedig Cymru, gan gynnwys Parciau Cenedlaethol a Thirweddau Cenedlaethol. Mae'r rhaglen yn cefnogi ffermwyr a rheolwyr tir i gyflawni prosiectau sy'n gwella natur a'r amgylchedd, gyda blaenoriaethau lleol wedi'u gosod gan y cyrff Tirwedd Dynodedig perthnasol (Llywodraeth Cymru, 2026; Tirweddau Cymru, d.d.; Cyngor Sir Fynwy, d.d.).

Mae Llywodraeth Cymru wedi cadarnhau buddsoddiad arall o £6.5 miliwn ar gyfer y cyfnod 2026–2028, gyda £5.5 miliwn yn mynd yn uniongyrchol i ffermwyr i gyflawni prosiectau ar y fferm. Bydd y cyllid hefyd yn galluogi cyrff Tirwedd Dynodedig i recriwtio staff ychwanegol, cynnal arolygon ecolegol, a darparu hyfforddiant a chymorth cynghori (Llywodraeth Cymru, 2026).

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn nodi bod Ffermio Bro wedi'i lansio ar 1 Ebrill 2025 a bydd yn rhedeg tan fis Mawrth 2028. Mae hefyd yn cadarnhau bod Blwyddyn 2 y cynllun wedi dechrau ar 1 Ebrill 2026 (Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, d.d.).

Ym Mharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog, mae gwella ansawdd dŵr yn nalgylch Afon Wysg yn cael ei nodi fel thema flaenoriaeth, gyda chefnogaeth ar gyfer rheoli llifogydd naturiol, creu gwlyptiroedd, adfer cynefinoedd glannau, gwahardd da byw, creu coetiroedd a gwrychoedd, a mesurau rheoli pridd (Cyngor Sir Fynwy, d.d.).

Mae Ffermio Bro yn darparu mecanwaith parhaus ar gyfer rheoli dalgylchoedd ar y cyd ar draws sawl daliad, gan alluogi gwelliannau ar raddfa tirwedd mewn ansawdd dŵr, cyflwr cynefinoedd, cadw maetholion, iechyd y pridd a chysylltedd ecolegol. Mae hefyd yn llywio haen gydweithredol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn y dyfodol.

Amserlen berthnasol: Ebrill 2025 i Fawrth 2028.

Cyllid perthnasol: £6.5 miliwn wedi'i gadarnhau gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2026–2028, gan gynnwys £5.5 miliwn o gymorth uniongyrchol i ffermwyr.

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: gwell rheoli tir cynaliadwy, adfer natur, addasu i'r hinsawdd, ffermio cydweithredol, lleihau maetholion a datblygiad ymarferol haen gydweithredol y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn y dyfodol.

3.2 Cysylltiadau Tirwedd – Dalgylch Iach Afon Wysg

Y cynnig *Cysylltiadau Tirwedd – Dalgylch Afon Wysg Iach*, sy'n cael ei ddatblygu gan Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a Phartneriaeth Dalgylch Afon Wysg. Mae'r cynnig yn disgrifio rhaglen bartneriaeth ar raddfa tirwedd gyfan i gefnogi cynnydd ecolegol, economaidd, cymdeithasol a diwylliannol yn nalgylch Afon Wysg (Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a Phartneriaeth Dalgylch Afon Wysg, d.d.).

Mae'r cynnig yn cynnwys camau i adfer gwlyptiroedd, pyllau, gorlifdiroedd, iechyd y pridd, mawndiroedd a choetiroedd; cynyddu bioamrywiaeth ddaearol a dyfrol; mynd i'r afael â rhywogaethau goresgynnol; gwella glaswelltiroedd a dolydd gorlifdir sy'n gyfoethog o rywogaethau; a chefnogi lliniaru ac addasu newid yn yr hinsawdd trwy blannu coed, coedwig, rheoli coetir a chynhyrchu biomas.

Byddai Cysylltiadau Tirwedd yn darparu mecanwaith cyflawni hirdymor ar gyfer adfer ar raddfa dalgylch, gan gyfuno ymyriadau ffisegol gyda meithrin gallu, monitro, cyfranogiad cymunedol, asesu cyfalaf naturiol, integreiddio polisi a datblygu partneriaeth.

Costau a chyllid perthnasol: amcangyfrifir bod cyfanswm cost y prosiect yn £12.5 miliwn; cyfnod datblygu tua £800,000; cyfnod cyflawni oddeutu £11.7 miliwn; cais arfaethedig am y Gronfa Dreftadaeth £10 miliwn; cyfraniad disgwylidiedig o 20% drwy gyfraniadau arian parod ac anariannol APCBB a phartneriaid (Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a Phartneriaeth Dalgylch Afon Wysg, d.d.).

Amserlen berthnasol: cam datblygu arfaethedig Gorffennaf 2027 i Fawrth 2029; cam cyflawni arfaethedig Hydref 2029 i Fawrth 2037; cais am y cyfnod datblygu a gynigiwyd erbyn 11^{eg} Tachwedd 2026 (wedi'i ddiweddarau gan weithdy Cysylltiadau Tirwedd 15^{fed} Mehefin 2026).

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: adferiad SAC hirdymor, adfer dalgylchoedd, datrysiadau sy'n seiliedig ar natur, datblygu cyfalaf naturiol, cyfranogiad cymunedol, rheoli tir cynaliadwy, adferiad bioamrywiaeth a gwytnwch hinsawdd.

3.3 Rhwydweithiau Natur 5 – Cysylltiadau Gwydn Grid Gwyrdd Gwent

Byddai prosiect arfaethedig Rhwydweithiau Natur 5, *#NNF5 Cysylltiadau Gwydn Grid Gwyrdd Gwent* yn cyflawni'r cam nesaf yng ngwaith Grid Gwyrdd Gwent i weithredu Rhwydweithiau Ecolegol Gwydn ar draws De-ddwyrain Cymru. Mae'r cynnig yn nodi gwaith ar draws pum ardal tirwedd Gwent: Cymoedd y Dwyrain, Casnewydd, Canolbarth Sir Fynwy, Bannau Brycheiniog a'r Mynyddoedd Duon, a Dyffryn Gwy a Wentwood (Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, d.d.).

Mae'r prosiect yn canolbwyntio ar ecosystemau dŵr croyw a'r cynefinoedd sy'n eu cysylltu, gan gynnwys pyllau, dyfrffosydd, corsydd, siglennydd, mignenni, coetiroedd gwlyb, glaswelltir corsiog, tir fferm amgaeedig, coetiroedd, cynefinoedd trefol, glaswelltir lled-naturiol, a mynyddoedd, rhostiroedd a gweunydd.

Mae'r camau cyfalaf arfaethedig yn cynnwys rheoli rhywogaethau anfrodorol goresgynnol, rheoli llifogydd naturiol, plannu afonol, glanhau afonydd, gosod argaeau gollyngol, adfer pyllau, creu gwâl, adfer corsleoedd, rheoli coetir gwlyb, plannu coed, rheoli gwrychoedd, adfer glaswelltir a gwelliannau seilwaith glas-wyrdd trefol.

Mae Rhwydweithiau Natur 5 yn mynd i'r afael ag amod allweddol ar gyfer adfer afonydd: gwella cyflwr, maint a chysylltedd cynefinoedd ar draws y rhwydwaith ecolegol ehangach. Er nad yw'n

rhaglen lliniaru maetholion yn unig, mae'n cefnogi gwytnwch ecosystemau dŵr croyw sy'n gysylltiedig ag ACA'r Afonydd Wysg a Gwy.

Mae'r cynnig hefyd yn cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru 30 wrth 30 drwy ddefnyddio Rhwydweithiau Ecologol Gwydn i helpu i nodi Ardaloedd Adfer Craidd a Natur a chyflawni camau y tu hwnt i ffiniau safleoedd gwarchodedig. Mae hefyd yn cynnig gweithio gyda CNC gan ddefnyddio'r dangosydd Monitro Perfformiad Ecosystemau ac Asesu Cyflwr i ddatblygu cynllun peilot monitro ar gyfer Rhwydweithiau Ecologol Gwydn (Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, d.d.).

Amserlen berthnasol: cyflawni'r prosiect arfaethedig rhwng 1 Ebrill 2026 a 31 Mawrth 2029.

Manylion cyflenwi: Mae Blwyddyn 1 yn canolbwyntio ar gynllunio, ymgysylltu, cyfathrebu, sgiliau gwyrdd a monitro datblygiadau; mae cyflenwi cyfalaf yn dechrau ym Mlwyddyn 2 o Ebrill 2027 ac yn parhau trwy Flwyddyn 3 i Fawrth 2029.

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: cynnydd tuag at 30 wrth 30, rhwydweithiau ecologol gwydn cryfach, gwell gwytnwch safleoedd gwarchodedig, adfer cynefinoedd dŵr croyw, gwell gallu monitro, sgiliau gwyrdd, cyfranogiad cymunedol ac addasu i'r hinsawdd.

3.4 Pedair Afon LIFE – Cyfoeth Naturiol Cymru

Mae Prosiect Pedair Afon LIFE yn fenter adfer afonydd ar raddfa fawr dan arweiniad Cyfoeth Naturiol Cymru i wella cyflwr ecologol pedair Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA), sef yr afonydd Teifi, Cleddau, Tywi ac Wysg. Nod y prosiect yw adfer 776 cilomedr o gynefin afonydd drwy ddatrysiadau sy'n seiliedig ar natur, sy'n mynd i'r afael â phwysau allweddol gan gynnwys ansawdd dŵr gwael, diraddio cynefinoedd, rhwystrau i fudo pysgod, rhywogaethau anffordorol goresgynol ac effeithiau newid yn yr hinsawdd (Cyfoeth Naturiol Cymru, d.d.).

Ar gyfer dalgylch Afon Wysg, mae'r prosiect yn arbennig o berthnasol oherwydd ei fod yn cefnogi adferiad rhywogaethau o bwys rhyngwladol fel eogiaid yr Iwerydd, lampreiod, gwangod, dyfrgwn a misglod perlog dŵr croyw. Mae camau gweithredu arfaethedig yn cynnwys gwella llwybr pysgod ger rhwystrau mudo, ailgysylltu afonydd â'u gorlifdiroedd, adfer prosesau naturiol afonydd, plannu coed brodorol ar lan yr afon, lleihau rhywogaethau ymledol a gweithio gyda ffermwyr i leihau llygredd gwaddod a maetholion (Cyfoeth Naturiol Cymru, d.d.).

Bydd y mesurau hyn yn gwella bioamrywiaeth, yn gwella ansawdd dŵr, yn cynyddu gwytnwch yn yr hinsawdd ac yn lleihau'r perygl o lifogydd ar draws dalgylch Afon Wysg. Trwy ymgysylltu â thirfeddianwyr, cymunedau lleol a sefydliadau partner, mae'r prosiect yn ceisio darparu manteision adfer hirdymor, cynaliadwy wrth gefnogi uniondeb ecologol a gwytnwch ACA Afon Wysg.

Amserlenni perthnasol: Dechreuodd y prosiect yn 2022 gydag arolygon, monitro gwaelodlin, cynllunio adfer a nodi safleoedd blaenoriaeth ar gyfer gwella cynefinoedd, llwybrau pysgod, rheoli rhywogaethau goresgynol a chadwraeth misglod perlog dŵr croyw. Yna symudodd i gyflenwi, gan gynnwys adfer cynefinoedd afonydd, plannu coed glannau, ffensys, ymgysylltu â'r gymuned, rheoli rhywogaethau goresgynol, gwelliannau i lwybrau pysgod, ailgysylltu gorlifdiroedd, creu gwlyptiroedd a gweithio gyda ffermwyr i leihau llygredd. Mae'r cam olaf yn canolbwyntio, hyd at fis Mawrth 2027, ar gwblhau gwaith adfer, monitro manteision ecologol, rheoli cynefinoedd parhaus a sefydlu stiwardiaeth hirdymor gyda chymunedau, tirfeddianwyr a sefydliadau partner i sicrhau gwelliannau parhaol ar draws Afon Wysg a dalgylchoedd ACA eraill (Cyfoeth Naturiol Cymru, 2022).

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: Bydd prosiect Pedair Afon LIFE yn adfer 776 cilomedr o gynefin afonydd, yn gwella ansawdd dŵr, yn ailgysylltu gorlifdiroedd, yn cael gwared ar rwystrau ymfudo pysgod, yn rheoli rhywogaethau goresgynol ac yn gwella bioamrywiaeth ar draws pedwar dalgylch, gan gynnwys dalgylch Afon Wysg (Cyfoeth Naturiol Cymru, d.d.).

3.5 Dalgylch Cyfleoedd Canol Sir Fynwy – Cyfoeth Naturiol Cymru

Mae Prosiect Dalgylch Cyfle Canol Sir Fynwy (PDCC) yn cefnogi adfer dalgylch Afon Wysg drwy weithio gyda ffermwyr a thirfeddianwyr i weithredu atebion sy'n seiliedig ar natur sy'n gwella ansawdd dŵr, lleihau erydiad pridd a chryfhau gwytnwch ecosystemau. Mae'r mesurau'n cynnwys plannu gwrychoedd a choed brodorol, creu clustogfeydd afonol, gosod ffensys gwahardd da byw a chyflwyno nodweddion rheoli llifogydd naturiol fel rhwystrau sy'n gollwng (Cyfoeth Naturiol Cymru, 2024; Cyfoeth Naturiol Cymru, d.d.).

Mae'r ymyriadau hyn yn lleihau gwaddod a dŵr ffo maetholion, yn diogelu cynefinoedd silio pysgod, yn gwella amodau ar gyfer bywyd gwyllt gan gynnwys dyfrgwn, ystlumod a phathewod, ac yn helpu i liniaru newid yn yr hinsawdd trwy storio carbon. Drwy arafu llif dŵr, gwella iechyd y pridd a gwella cysylltedd cynefinoedd, mae'r prosiect yn darparu manteision hirdymor i ffermio cynaliadwy ac adferiad ecolegol llednentydd sy'n bwydo Afon Wysg (Cyfoeth Naturiol Cymru, 2024).

Mae gan y prosiect, sy'n fecanwaith cyflenwi ar gyfer amcanion y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, swyddog prosiect newydd sydd ar hyn o bryd yn datblygu'r camau nesaf o gyflenwi.

Amserlenni perthnasol: Er bod y prosiect yn ymwneud â thrydydd cylch Cynlluniau Rheoli Basn Afon (2021–2027), cadarnhawyd y bydd yn parhau fel blaenoriaeth ar gyfer CNC hyd at 2030 (cyfathrebu personol, Tîm Pobl a Lleoedd, 6 Gorffennaf 2026).

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: Manteision hirdymor ar gyfer ffermio cynaliadwy, ansawdd a llif dŵr.

3.6 Prosiect Afon Gafenni

Mae Prosiect Afon Gafenni, a gynhelir gan Gyngor Sir Fynwy drwy ei Dîm Seilwaith Gwyrdd, yn fenter bartneriaeth ar raddfa ddalgylch sy'n gweithredu fel mecanwaith cyflawni lleol ar gyfer adfer iechyd ecolegol Afon Gafenni, un o lednentydd allweddol Afon Wysg. Ail-lansiwyd y prosiect yn 2024 i ddod â Chynghorau Tref a Chymuned, Cyfoeth Naturiol Cymru, sefydliadau amgylcheddol, tirfeddianwyr a thrigolion ynghyd o amgylch rhaglen a rennir o adfer a stiwardiaeth afonydd (Cyngor Sir Fynwy, d.d.).

Mae'r prosiect yn cefnogi adfer Afon Wysg trwy fynd i'r afael â phwysau yn y tarddiad o fewn dalgylch Gafenni. Mae ei amcanion dan arweiniad rhanddeiliaid yn cynnwys gwella bioamrywiaeth, gwella cysylltedd cynefinoedd, mynd i'r afael â llygredd a sbwriel, rheoli rhywogaethau goresgynol, cynyddu gwytnwch hinsawdd a hyrwyddo ymgysylltiad cymunedol ag amgylchedd yr afon.

Mae'r cyflwyniad cynnar wedi cynnwys digwyddiadau glanhau afonydd ar y cyd sy'n cynnwys Cyngor Sir Fynwy, Cadwch Gymru'n Daclus, Groundwork Wales, cynghorau lleol a gwirfoddolwyr. Mae'r bartneriaeth yn gweithio i reoli ffromlys chwarennog ymledol ac yn archwilio mesurau ymarferol eraill i wella cyflwr afon ac ansawdd cynefinoedd.

Trwy wella cyflwr Afon Gafenni cyn iddi fynd i mewn i Afon Wysg yn y Fenni, mae'r prosiect yn cyfrannu at amcanion dalgylch ehangach Afon Wysg, gan helpu i gyflawni canlyniadau'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr, adfer natur, gwytnwch ecosystemau a lles cymunedol trwy reoli dalgylchoedd integredig.

Amserlenni perthnasol: Ariennir y prosiect drwy'r prosiect Lleoedd Lleol ar gyfer Natur yn 2025/26, gyda chyllid gan brosiect Rhwydweithiau Natur Grid Gwyrdd Gwent sy'n darparu cyllid cyfalaf hyd at fis Mawrth 2029 (Cyngor Sir Fynwy, d.d.; Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, d.d.).

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: Ymgysylltu â'r gymuned a dealltwriaeth o Afon Gafenni ochr yn ochr â chyflawni ymarferol.

4. Canlyniadau ar y cyd o'r Pecyn Rhaglen

Mae'r rhaglenni'n mynd i'r afael ag agweddau gwahanol ond cysylltiedig ar adferiad ACA Afon Wysg a dylid eu cyflwyno fel llwybr adfer sengl, haenog.

Gyda'i gilydd, bydd y rhaglenni hyn yn cyflawni:

- lleihau maetholion a gwella ansawdd dŵr;
- adfer prosesau hydrolegol naturiol;
- gwell cyflwr cynefin a chysylltedd ecolegol;
- addasu i'r hinsawdd a rheoli perygl llifogydd yn seiliedig ar natur;
- rhwydweithiau ecolegol gwydn a chanlyniadau 30 erbyn 30;
- rheoli tir cynaliadwy a ffermio adfywiol;
- cyfranogiad cymunedol, gwyddoniaeth dinasyddion a sgiliau gwyrdd;
- llywodraethu a monitro tymor hir trwy weithio partneriaeth ar raddfa ddalgylch.

Gyda'i gilydd, mae'r rhaglenni hyn yn darparu cyflawniad ar unwaith, gweithredu rhwydwaith ecolegol tymor canolig ac adferiad dalgylch tymor hwy. Mae hyn yn lleihau'r ddibyniaeth ar un prosiect neu ffynhonnell ariannu ac yn darparu rhaglen ymyrraeth fesul cam ar draws cyfnod y CDLIN a thu hwnt.

5. Piblinell Cyflenwi: 2025–2037

Mae'r biblinell gyflenwi yn dangos bod gweithgarwch adfer yn dechrau cyn i dwf CDLIN sylweddol gael ei gyflawni, yn parhau trwy rannau cynnar a chanol cyfnod y cynllun, ac yn ymestyn y tu hwnt iddo.

Cyfnod	Mecanwaith cyflenwi	Rôl yn y llwybr adfer	Beth fydd hyn yn ei gyflawni
2022–2027	Pedair Afon LIFE	Gwella llwybrau pysgod, gwella cynefinoedd,	Adfer cynefin afonydd, gwella ansawdd dŵr, ailgysylltu

		ailgysylltu gorlifdiroedd, gwella ansawdd dŵr, rheoli rhywogaethau goresgynnol a hyrwyddo rheoli tir cynaliadwy i gyflawni adferiad ecolegol hirdymor.	gorlifdiroedd, dileu rhwystrau mudo pysgod, rheoli rhywogaethau goresgynnol a gwella bioamrywiaeth.
2021–2030	Dalgylch Cyfle Canol Sir Fynwy	Gweithio gyda ffermwyr a thirfeddianwyr i weithredu datrysiadau sy'n seiliedig ar natur.	Yn lleihau gwaddod a dŵr ffo maetholion, yn adfer cynefin, yn storio carbon ac yn arafu llifoedd.
2024–2029	Prosiect Afon Gafenni	Gweithio gyda chymunedau i weithredu ymarferol gan gynnwys rheoli rhywogaethau goresgynnol a rheoli sbwriel.	Ailgysylltu cymunedau â'u dyfrffosydd lleol, ochr yn ochr â phrosiectau ymarferol i ailgysylltu'r gorlifdir a gwella ansawdd dŵr.
2025–2028	Ffermio Bro	Rheoli tir ar y cyd, adfer natur ar ffermydd, gwella ansawdd dŵr ac adfer cynefinoedd mewn Tirweddau Dynodedig.	Yn cefnogi rheoli tir cynaliadwy, lleihau maetholion, adfer natur, addasu i'r hinsawdd a'r haen gydweithredol Cynllun Ffermio Cynaliadwy sy'n dod i'r amlwg.
2025 ymlaen	Partneriaeth dalgylch Afon Wysg a Chynllun Rheoli Maetholion	Llywodraethu dalgylch, casglu tystiolaeth, monitro a blaenoriaethu.	Yn cefnogi adferiad SAC cydgysylltiedig, rheoli maetholion, gwella ansawdd dŵr a datblygiad sy'n niwtral o ddŵr a maetholion neu net positif.
2026–2029	Rhwydweithiau Natur 5 Prosiect Grid Gwyrdd Gwent	Gweithredu Rhwydweithiau Ecolegol Gwydn, adfer cynefinoedd dŵr croyw, cynlluniau peilot monitro a sgiliau gwyrdd.	Yn cefnogi 30 erbyn 30, rhwydweithiau ecolegol gwydn, cysylltedd safleoedd gwarchodedig, adfer cynefinoedd dŵr croyw a chyfranogiad cymunedol.
2027–2037	Cysylltiadau Tirwedd – Dalgylch Afon Wysg Iach	Adfer ar raddfa dalgylch hirdymor, cyflawni partneriaethau, canlyniadau cyfalaf naturiol ac ymgysylltu â'r gymuned.	Yn cefnogi adferiad SAC hirdymor, gwytnwch hinsawdd, rheoli tir cynaliadwy, adferiad natur a llywodraethu dalgylch.

6. Monitro a Rheoli Addasol

Mae monitro wedi'i ymgorffori ar draws pecyn y rhaglen. Mae gan Hwb Gwybodaeth Partneriaeth Dalgylch Brynbuga rôl benodol wrth nodi pwysau a rhwystrau, meintioli effaith camau gweithredu a datblygu metrigau i fonitro cynnydd.

Mae'r prosiect Rheoli Llifogydd Naturiol yn cynnwys monitro llif, profion ymdreiddio, Gwerthusiad Gweledol o sgoriau Strwythur Pridd, monitro dŵr daear a modelu hydrolegol.

Mae Rhwydweithiau Natur 5 yn cynnig cynllun peilot monitro ar gyfer Rhwydweithiau Ecolegol Gwydn gan ddefnyddio'r dangosydd Monitro Asesu Perfformiad a Chyflwr Ecosystemau, ochr yn ochr â gweithgarwch gwyddoniaeth dinasyddion a diweddariad i Fapiwr Rhwydwaith Ecolegol Gwydn Gwent (Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, d.d.; Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent, 2026).

Mae Cysylltiadau Tirwedd yn cynnig monitro cydgysylltiedig ar raddfa a monitro dangosyddion mesuradwy a chanlyniadau cyfalaf naturiol ar gyfer dŵr, natur, hinsawdd, pobl a lle.

Mae hyn yn galluogi adolygu ac addasu cyflawniad dros amser, gan ddarparu sail glir ar gyfer olrhain gweithredu, canlyniadau amgylcheddol ac unrhyw angen am ymyrraeth bellach.

7. Prosiectau y gellir eu hailadrodd ar ddalgylchoedd cyfagos

7.1 Llywodraeth Cymru FCERM Rheoli Llifogydd Naturiol – Afon Mynwy - Gweithio gyda Dŵr

Mae Cyngor Sir Fynwy wedi cyflwyno cais grant Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol Llywodraeth Cymru Rheoli Llifogydd Naturiol ar gyfer prosiect Afon Mynwy - Gweithio gyda Dŵr. Nodir mai cost y prosiect yw £293,746, gan gynnwys £150,000 ar gyfer ymyriadau rheoli llifogydd naturiol a £44,000 fel cyfraniad at brosiect Afonydd Gwydn Mynwy (Cyngor Sir Fynwy, 2025a).

Mae'r gwaith arfaethedig yn cynnwys strivedi clustogi, gwrychoedd, gwregysau cysgod, byndiau, storio yn y cae, cymysgeddau hadau sy'n gwella ymdreiddio ac amharu ar lwybrau llif. Bwriad y gwaith hwn yw gwella ymdreiddiad, lleihau dŵr ffo ac ymateb dalgylch araf yn ystod digwyddiadau storm.

Mae'r cais yn nodi manteision amgylcheddol ehangach gan gynnwys gwell iechyd pridd, gwell ymdreiddiad, lleihau colli pridd a maetholion, gwell bioamrywiaeth, gwell cysylltedd ecolegol a gwell ansawdd dŵr.

Er ei bod wedi'i hariannu'n bennaf ar gyfer rheoli perygl llifogydd, mae'r rhaglen hefyd yn cefnogi rheoli maetholion ac adfer afonydd trwy arafu dŵr wyneb, cynyddu ymdreiddio a lleihau gwaddod a symudiad maetholion i ddyfrffosydd.

Amserlen berthnasol: amcangyfrif y dyddiad cychwyn 1 Ebrill 2026; amcangyfrif y dyddiad gorffen 12 Mawrth 2027.

Cyllid perthnasol: Cyfanswm cost y prosiect £293,746.

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: Llai o risg llifogydd, dŵr ffo arafach, gwell swyddogaeth y pridd, lleihau symudiad maetholion, gwell ansawdd dŵr a gwydnwch cymunedol cryfach.

7.2 Afonydd Gwydn Mynwy

Mae cais ymyriadau rheoli llifogydd naturiol Afon Mynwy yn cynnwys cyfraniad o £44,000 tuag at Afonydd Gwydn Mynwy. Mae'r cais yn nodi y bydd y cyfraniad hwn yn helpu i ddatgloi cyllid pellach gan CNC a Network Rail ac yn cefnogi sefydlu marchnad dalgylch sy'n gallu cael cyllid ymyriadau rheoli llifogydd naturiol tymor hwy ar draws afon Mynwy (Cyngor Sir Fynwy, 2025a).

Mae gwerth Afonydd Gwydn Mynwy yn gorwedd yn ei botensial i symud y tu hwnt i ymyriadau tymor byr, a ariennir gan grant, tuag at fodel cyllid dalgylch mwy gwydn. Mae'r cais yn nodi y bydd y rhaglen yn helpu i sefydlu piblinell o ddatrysiadau ymyriadau rheoli llifogydd naturiol a natur y gellir eu darparu mewn rowndiau cyllido yn y dyfodol a thrwy fuddsoddiad dalgylch tymor hwy.

Mae hyn yn berthnasol oherwydd bydd adferiad afonydd yn nalgylch Afon Wysg yn gofyn am fuddsoddiad parhaus y tu hwnt i brosiectau unigol a ariennir gan grantiau. Gallai dull cyllid dalgylch gefnogi newidiadau rheoli tir parhaus sy'n lleihau dŵr ffo, gwella gwydnwch a chryfhau economïau gwledig.

Amserlen berthnasol: gwaith dichonoldeb a thystiolaeth yn ystod 2026–27.

Cyllid perthnasol: Cyfraniad o £44,000 gan brosiect ymyriadau rheoli llifogydd naturiol FCERM tuag at Afonydd Gwydn Mynwy.

Beth fydd hyn yn ei gyflawni: Piblinell gryfach o ddatrysiadau sy'n seiliedig ar natur, buddsoddiad dalgylch tymor hwy, cyfleoedd rheoli llifogydd naturiol, rheoli tir cynaliadwy a llwybrau cyflenwi yn y dyfodol.

8.. Perthnasedd i Lywodraeth Cymru a'r CDLIN Graddol

Mae'r pecyn rhaglen yn darparu fframwaith cyflawni ymarferol ar gyfer gwella amgylcheddol yn nalgylch Afon Wysg. Mae'n dwyn ynghyd fesurau a ariennir, arfaethedig a datblygu sy'n cefnogi lleihau maetholion, gwell ansawdd dŵr, adfer cynefinoedd, gwydnwch dalgylch ac alinio gweithgarwch adfer â champau'r CDLIN.

Mae'r estyniadau a gadarnhawyd o Ffermio Bro hyd at fis Mawrth 2028 a Dalgylch Cyfleoedd Canol Sir Fynwy hyd at 2030 yn arwyddocaol oherwydd eu bod yn darparu parhad ar gyfer cyflenwi amaethyddol ar raddfa tirwedd y tu hwnt i flwyddyn y rhaglen gychwynnol. Mae hyn yn cryfhau'r llwybr adfer cyffredinol trwy gynnal cefnogaeth i newidiadau rheoli tir a all gyfrannu at ansawdd dŵr, adferiad natur a gwytnwch dalgylch.

Mae'r rhaglen gyfunol yn dangos:

- bod gweithgarwch adfer eisoes ar y gweill drwy weithgaredd Ffermio Bro, Pediar Afon LIFE, Prosiect yr Afon Gafenni a Phartneriaeth Dalgylch Afon Wysg;
- Mae ymyrraeth ffermio ar raddfa tirwedd a ariennir gan Lywodraeth Cymru bellach wedi'i gadarnhau hyd at fis Mawrth 2028;
- cynigir cyflwyno rhwydwaith ecolegol tymor canolig drwy Rwydweithiau Natur 5 rhwng 2026 a 2029;
- bod adferiad dalgylch ar raddfa tirwedd hirdymor yn cael ei ddatblygu trwy Gysylltiadau Tirwedd rhwng 2027 a 2037;
- Mae monitro a chasglu tystiolaeth wedi'u hymgorffori drwy Hwb Gwybodaeth Partneriaeth Dalgylch yr Wysg, monitro ymyriadau rheoli llifogydd naturiol, cynlluniau peilot monitro Rhwydweithiau Natur a chynigion Cysylltiadau Tirwedd.

Mae'r mesurau hyn yn darparu sail ar gyfer cysylltu graddio datblygu â chynnydd amgylcheddol dangosadwy. Mae'r rhaglen yn gweithredu fel llwybr adfer fesul cam, gyda cherrig milltir cyflawni, mecanweithiau monitro a llywodraethu partneriaeth a all helpu i sicrhau bod twf CDLIN yn cyd-fynd ag adferiad dalgylch.

9. Casgliad

Mae'r dystiolaeth a nodir yn y briffio hwn yn dangos nad yw adfer ACA Afon Wysg yn dibynnu ar un prosiect, ffrwd ariannu na dyhead yn y dyfodol. Yn hytrach, mae'n cael ei gyflwyno trwy raglen integredig o ymyriadau ar raddfa dalgylch sydd eisoes ar y gweill ac sy'n ymestyn trwy gamau cynnar, canol a diweddarach cyfnod y CDLIN. Mae gweithgaredd cyfunol Partneriaeth Dalgylch yr Wysg, Pedair Afon LIFE, Ffermio Bro, Dalgylch Cyfle Canol Sir Fynwy, Prosiect Afon Gafenni, Rhwydweithiau Natur 5 a'r rhaglen arfaethedig Cysylltiadau Tirwedd yn cynrychioli llwybr adfer cynhwysfawr sy'n gweithredu o 2022 hyd at o leiaf 2037.

Gyda'i gilydd, mae'r rhaglenni hyn yn mynd i'r afael â'r prif bwysau sy'n effeithio ar ACA Afon Wysg drwy leihau maetholion, adfer cynefinoedd, rheoli llifogydd naturiol, rheoli tir cynaliadwy, gwella rhwydwaith ecolegol, rheoli rhywogaethau goresgynnol, ymgysylltu â'r gymuned a monitro hirdymor. Yn bwysig, maent hefyd yn darparu'r llywodraethu, y sylfaen dystiolaeth a'r fframwaith rheoli addasadol sydd eu hangen i ddangos cynnydd ac ymateb i dystiolaeth sy'n dod i'r amlwg dros amser.

Mae'r biblinell gyflenwi yn dangos bod gwelliant amgylcheddol yn digwydd cyn ac ochr yn ochr â datblygiad wedi'i gynllunio. Felly, nid yw camau adfer yn cael eu gohirio tan ar ôl i dwf ddigwydd, ond maent wedi'u hymgorffori o fewn rhaglen hirdymor o adferiad dalgylch gyda cherrig milltir, mecanweithiau buddsoddi ac ymrwymadau partneriaeth clir. Mae hyn yn darparu sylfaen realistig ac amddiffynadwy ar gyfer cysylltu graddio datblygu â chanlyniadau amgylcheddol.

Yn y cyd-destun hwn, dylid ystyried ACA Afon Wysg nid fel cyfyngiad statig i dwf, ond fel ffocws rhaglen gydgysylltiedig o adferiad amgylcheddol. Mae graddfa, amrywiaeth a hyd y mesurau a nodwyd yn rhoi hyder y gellir cyflawni gwelliant ecolegol ystyrion dros y cyfnod CDLIN a thu hwnt. O ganlyniad, mae dull polisi sy'n cysylltu rhyddhau ac amseru datblygiad â chynnydd adfer dangosadwy, monitro dystiolaeth a cherrig milltir adfer dalgylch yn cael ei gyfiawnhau ac yn gyson ag egwyddorion datblygu cynaliadwy, gwynnwch ecosystemau ac amcanion hirdymor polisi Llywodraeth Cymru.

Cyfeiriadau

Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (d.d.) *Ffermio Bro*. Ar gael yn:
<https://bannau.cymru/amgylchedd/ffermio-bro/> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog a Phartneriaeth Dalgylch Afon Wysg (d.d.) *Dalgylch Iach Afon Wysg / Cysylltiadau Tirwedd – Dalgylch Iach Afon Wysg*. Cynnig prosiect heb ei gyhoeddi.

Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent (d.d.) *#NNF5 Cysylltiadau Gwydn Grid Gwyrdd Gwent: cwestiynau'r cais*. Cynnig prosiect heb ei gyhoeddi.

Partneriaeth Grid Gwyrdd Gwent (2026) *Templed cynllun prosiect y Gronfa Rhwydweithiau Natur*. Cynllun prosiect heb ei gyhoeddi.

Tirweddau Cymru (d.d.) *Ffermio Bro*. Ar gael yn: <https://tirweddau.cymru.org.uk/ffermio-bro-cymraeg/> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Cyngor Sir Fynwy (d.d.) *Ffermio Bro ym Mannau Brycheiniog a Dyffryn Gwy*. Dogfen frifio fewnol.

Cyngor Sir Fynwy (2025a) *Afon Mynwy - Gweithio gyda Dŵr: Cais am grant Rheoli Llifogydd Naturiol FCERM Llywodraeth Cymru*. Cais am grant mewnol.

Cyfoeth Naturiol Cymru (d.d.) *Pedair Afon LIFE*. Ar-lein yn: <https://naturalresources.wales/4Riversforlife?lang=cy> Cyrchwyd 6 Gorffennaf 2026.

Cyfoeth Naturiol Cymru (d.d.) *Datganiadau Ardal a dalgylchoedd cyfleoedd*. Ar-lein yn: <https://naturalresources.wales/about-us/what-we-do/strategies-plans-and-policies/area-statements/sector-specific-information/area-statements-and-opportunity-catchments/?lang=cy> Cyrchwyd 6 Gorffennaf 2026.

Cyfoeth Naturiol Cymru (2024) *Prosiect yn helpu i sicrhau manteision lluosog i natur a ffermio yn Sir Fynwy*. Ar-lein yn: <https://naturalresources.wales/about-us/news-and-blogs/news/2024-news-releases/project-helps-to-deliver-multiple-benefits-for-nature-and-farming-in-monmouthshire/?lang=cy> Cyrchwyd 6 Gorffennaf 2026.

Partneriaeth Dalgylch yr Wysg (d.d.) *Partneriaeth Dalgylch yr Wysg*. Ar gael yn: <https://uskcachmentpartnership.cymru/> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Partneriaeth Dalgylch yr Wysg (d.d.) *Hwb Gwybodaeth*. Ar gael yn: <https://uskcachmentpartnership.cymru/hwb-gwybodaeth/> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Partneriaeth Dalgylch yr Wysg (d.d.) *Canlyniadau er budd Afon Wysg a'i chymunedau*. Ar gael yn: <https://uskcachmentpartnership.cymru/canlyniadau/> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Partneriaeth Dalgylch yr Wysg (d.d.) *Gweledigaeth a rennir*. Ar gael yn: <https://uskcachmentpartnership.cymru/ein-gweledigaeth/> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Partneriaeth Dalgylch yr Wysg(2025) *Cynllun Rheoli Maetholion Afon Wysg*. Ar gael yn: https://uskcachmentpartnership.wales/wp-content/uploads/2025/08/Usk-NMP_Final-cy-002.pdf (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).

Llywodraeth Cymru (2026) *Ffermio Bro: camau gweithredu dan arweiniad lleol yn sicrhau adferiad natur*. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/ffermio-bro-camau-gweithredu-dan-arweiniad-leol-yn-sicrhau-adferiad-natur> (Cyrchwyd: 2 Gorffennaf 2026).